

(Kronikk i [Farmann Newsletter](http://www.farmann.no/arkiv/2005/08/hva_skal_vi_med.html#more) Uke 33, 19. august 2005 - http://www.farmann.no/arkiv/2005/08/hva_skal_vi_med.html#more).

FARMANN

Norsk Forretningsblad

16. august 2005

Odd Gunnar Skagestad:

Hva skal vi med Nasjonalbiblioteket?

Blant de mange store og små jubiléer som vi i inneværende år kan finne påskudd på å feire, bør også nevnes at det er 200 år siden Carl Deichmans (1705-1780) fødsel. Gjennom sine testamentariske donasjoner ble Deichman grunnlegger av Hovedstadens folkeboksamlinger, - i sannhet en samfunnsgavnlig gjerning! I dagens velstands- og informasjonssamfunn kan det saktens spørres om ikke folkebibliotek-tanken er en smule passé, men institusjonen Deichmanske eksisterer fortsatt blant oss. Om ikke i beste velgående, så dog som kandidat til omplassering inn i de lokaler som våre øvrigheter av en eller annen grunn har fått for seg at bare må bygges for å tette igjen byrommet ved Vestbanen. Forstå det, den som kan, - all den tid Deichmanske bibliotek allerede har sine hovedlokaler vel plassert i en av Oslos få virkelige praktbygninger, ovenikjøpet på byens flotteste tomt. Nok et eksempel på at alt kan politiseres og omgjøres til lokaliseringsspørsmål, - samt at politikernes klåfingrethet knapt kjenner noen grenser.

Men Deichmanske er ikke det eneste biblioteket som er i vinden for tiden. På Drammensveien, ved Solli plass, ligger en staselig granittbygning, oppført i årene 1914-22 i ny-barokk stil. "Universitetsbiblioteket" står det med store bokstaver, hugget inn i fasadens tunge stenblokker som et varig og uforanderlig budskap om hva slags institusjon som her skulle ha permanent oppholdssted. Varig, uforanderlig og permanent? I 1998 ble Universitetsbiblioteket forvist til et nytt bygg på Blindern, mens den monumentale borgen

på Drammensveien ble overtatt av en obskur nyopprettet instans ved navn Nasjonalbiblioteket. I Kunnskapsforlagets Store Norske Leksikon kan vi lese at "et nasjonalbibliotek er et bibliotek som har til oppgave å samle og gjøre tilgjengelig den nasjonale litteraturen", og at "de fleste land har nasjonalbibliotek". I Norge hadde denne

oppgaven siden 1883 vært tillagt Norske Avdeling ved Universitetsbiblioteket i Oslo – en ordning som visstnok fungerte greit nok så lenge den varte. Dette så meget mer som andre viktige tilgrensende oppgaver ble betryggende ivaretatt av en oppegående Riksbibliotektjeneste, samtidig som vi hadde selveste Riksarkivet i baklabb for å sikre Rikets langsiktige hukommelse. Og i et land med overetablering av kommunale folkeboksamlinger og verdens høyeste tetthet av private biblioteker, skulle man tro at folkets og nasjonens behov for et rikholdig og tilgjengelig tilfang av trykte skrifter og dokumentarisk kildemateriale var behørig ivaretatt.

Våre øvrigheter syntes øyensynlig ikke det. Åpenbart mente man at det ikke var tilstrekkelig at vi hadde et velfungerende nasjonalbibliotek i gavnet – vi måtte også ha et i navnet, et skikkelig prangende ett. Men den gamle kåken var selvsagt ikke bra nok. Den måtte restaureres, renoveres, rehabiliteres og utvides. Og nå er man i mål: Tirsdag 16. august åpnet Nasjonalbibliotekets nyrestaurerte bygg på Drammensveien. Etter en drøyt tre år lang ombyggingsprosess, med en kostnadsramme på 400 millioner kroner, er bibliotekets Oslo-avdeling endelig tilgjengelig for publikum. Fortsatt pryder det gamle navnet ”Universitetsbiblioteket” hovedfasaden, men bak den ærverdige rød-grå praktbygningen er det nå blitt heftet på et tilbygg i den ny-brutalistiske stilen som visstnok er obligatorisk når klassisk monumentale byggverk i landets hovedstad utvides: Et tilbygg i grell kontrast til den opprinnelige bygningsmasse. For såvidt har bibliotekets direktør Vigdis Moe Skarstein – med den staute stillingsbetegnelsen Nasjonalbibliotekar – sine ord i behold når hun uttaler til media at ”Nasjonalbiblioteket er kontrastenes hus”. Og hun tilføyer for godt mål at ”Nasjonalbiblioteket har som mål å bli ett av Europas mest spennende og moderne nasjonalbibliotek”. En spenstig programerklæring!

Begivenheten leder tanken i retning av det engelske munnhell ”What’s in a name?” Den pompøse benevnelsen nasjonalbibliotek er ingen tilfeldighet. Her står vi overfor en utløper for ikke å si et etterslep av det 19. århundres norske nasjonsbyggingsprosjekt. Det nyskapte prestisjebiblioteket har kostet flekk, men hva gjør man ikke for å demonstrere at vi er en kulturnasjon, vi også? Og de nasjonale strømninger – for ikke å si ”det nasjonale” – er en umiskjennelig trend i tiden. Særlig interessant er det å registrere hvordan den nasjonale dimensjon er blitt styrket på kulturlivets mange ulike felter. For eksempel snakket landets idrettsbyråkrater og sportsjournalister for 10-15 år siden til stadighet om behovet for å bygge såkalte ”riksanlegg” for de enkelte idrettsgrener – det være seg fotball, friidrett, ski eller skøyter.

Idag har ordet ”riksanlegg” forsvunnet ut av språket, nå er det ”nasjonalanlegg” som gjelder. I skoleverket opererer man med noe som kalles ”nasjonale prøver” – ikke pga. deres spesielt nasjonale egenart, men fordi de presumptivt skal anvendes på riksdekkende basis. Og da hovedstadens ledende kunstgallerier og -muséer nylig ble tvangsfusjonert inn i én superinstitusjon, var det nærmest en selvfølge at nyskapningen måtte få det tidsriktige navnet ”Nasjonalmuséet for kunst”.

Til spørsmålet om hva vi skal med det nye Nasjonalbiblioteket, må svaret i utgangspunktet være at det skal ivareta de funksjoner som allerede på forhånd har vært håndtert på betryggende vis. Videre må institusjonen antas å representere en markering av kulturlivets nasjonale dimensjon, herunder fronte vår nasjonale egenart. I tillegg er den nødvendigvis også en fristende arena for å tilfredsstille kultokratiets virkestrang, maktbrynde og forfengelighet. Om dette er noe som vi egentlig har bruk for, får være en annen sak ...

Som ved en lykkens tilfeldighet har åpningen av det nye bibliotekpalasset funnet sted samtidig med at Den internasjonale sammenslutning av bibliotekforbund – ”International Federation of Library Associations” (IFLA) – har holdt sin verdenskonferanse i Oslo, med H.M. Kongen som høy beskytter og kulturminister Svarstad Haugland som åpningsattraksjon. Slikt blir det synergier og publisitet av. Således har vi i Aftenpostens tolvsiders annonsebilag for ”IFLA 2005” kunnet lese store og svulstige ord om Norges nye

Nasjonalbibliotek – ”et multimedialt kunnskaps- og kultursenter fylt med spennende kontraster”.

Den særnorske kulturdebatten har i sommerens løp gjennomgått en relativt slapp og begivenhetsløs fase, med påtagelig lav intensitet. Hverken Quart-festivalen, Tullinløkkens oppblåsbare kysse-frosk eller Nye Bislett Stadion har inspirert våre kulturorganer til innovasjon og kreativitet i bruken av esoteriske ukvemsord, eller til å holde sin sedvanlige standard med hensyn til verbale lyskespark. Det stod imidlertid allerede på et tidlig stadium klart at en begivenhet som ferdigstillingen av Nasjonalbiblioteket ikke kunne gå upåaktet hen. Aftenposten, som undertiden bringer meninger om det meste, har valgt en litt pussig omgående manøver: I en artikkel 13. august kunne således avisens kultureddaktør Madsen fortelle at ”Presset mot biblioteket og dets grunnverdier kommer ikke bare utenfra, som trusler om kutt og nedleggelse. Det kommer også innenfra, fra biblioteksektoren selv”. Som om ikke dét var nok, brakte avisen neste dag på kronikkplass et varsko om at ”Hvis dagens biblioteker ikke bevarer kontaktflaten til hele befolkningen, mister de sin styrke, som samfunnet er avhengig av at de har”. Og, for riktig

å gni budskapet inn, fulgte man på lederplass 16. august opp med følgende appell: ”Det er vårt håp at oppmerksomheten om bibliotekenes betydning som både det nye Nasjonalbiblioteket og den internasjonale bibliotekkonferansen har gitt, kan bli en vekker både for sentrale og lokale myndigheter”. Kloke ord, kan hende, men knapt av en slik slugger-karakter at de får våre mest profilerte kulturdebattanter til å slenge røven i taket. I en stort oppslått artikkel under overskriften ”Uro i Nasjonalbiblioteket” forsøkte imidlertid Morgenbladet 12. august å slå an toner som erfaringsmessig gir skikkelig gjenklang. Her stod det å lese at bibliotekets leder Vigdis Moe Skarstein anklages ”for å skape en lukket organisasjon uten åpen meningutveksling”. Bladet kunne fortelle om utbredt misnøye blant de ansatte, som er redde for å snakke ut, grunnet Skarsteins detaljstyrende og egenrådige lederstil. Slike foruroligende forlydender slipper man heldigvis å bli eksponert for i Dagbladets glatte ukebilag Magasinet 13. ds. Her blir fru Skarstein (som i tillegg til et knippe øvrige offentlige maktverv også er leder for Norsk Kulturråd, må vite) hedret

med et to-siders portrettintervju. Her kommer bladets velkjente puddel-journalistikk spesielt godt til sin rett i gjengivelsen av nasjonalbibliotekarens eiegode og klargjørende uttalelser, hvor den sannhetssøkende leser blant annet vil finne arkiverings-verdige høydepunkter som ”Det er ikke sånn at bibliotekarer er sinte og kjedelige. Det er bare en myte”. Så vet vi det!

Vi kommer likevel ikke unna det faktum at vår hjemlige norske kulturdebatt følger et mønster med faste ingredienser, som – litt avhengig av hvilket anliggende som til enhver tid står på sakskartet - sauses sammen i varierende blandingsforhold: Lokalisering, finansiering, organisering, samarbeidsvansker og personfokusering. Derfor kan vi like godt la Morgenbladet få siste ordet i denne omgang av Nasjonalbibliotek-føljetongen:

- ”Slik sett føyer også turbulensen rundt nasjonalbibliotekaren seg inn i et større kulturpolitisk mønster. De siste årene har flere viktige kulturinstitusjoner vært gjenstand for store sammenslåinger og nasjonale omorganiseringsprosesser. Både ved Nasjonalbiblioteket, Kunsthøgskolen i Oslo og Nasjonalmuseet for kunst har man fått inn handlekraftige ledere med stor ryggdekning i Kulturdepartementet - [...]. Og i alle tilfellene har de ansatte beskyldt ledelsen for demokratisk underskudd i omstillingsprosessen”.

5

Utvilsomt riktig og viktig nok. Men var det noen som fikk med seg hvorfor Universitetsbiblioteket måtte lemlestes, raseres og forvises, og hva vi egentlig skal med Nasjonalbiblioteket?

Posted by Odd Gunnar Skagestad at August 16, 2005 10:32 FM

http://www.farmann.no/arkiv/2005/08/hva_skal_vi_med.html#more